

Na tomto místě pravidelně podnikáme výpravy do depozitářů Muzea města Prahy, za památkami dosvědčujícími potíže našich předků s různými nakažlivými chorobami a nemocemi vůbec, zastavíme se zejména u některých morových epidemií, ale budeme se věnovat i další příčině hromadného umírání – hladomoru.

PRAŽSKÉ MOROVÉ HŘBITOVY

Až do osmdesátých let 18. století se v pražských městech pohřbívalo na hřbitovech zřízených při kostelích uvnitř městských hradeb. Teprve nařízení Josefa II. z roku 1784 hřbitovy přesunulo mimo hranice města.

V době epidemií byla zřizována další pohřební místa, často s masovými hroby. Z pražských morových hřbitovů se do dnešních dnů dochovaly ty, jež byly zřízeny kvůli morové epidemii let 1679–1680. Vznikly hned čtyři hřbitovy za hranicemi pražských měst, z toho tři v prostoru dnešního Žižkova. Pro měšťany Starého Města hřbitov na Olšanech, který, byť se nedochoval, je dnes označován jako Olšany I. Nacházel se v okolí kostela sv. Rocha. Po roce 1784 se stal novým pohřebištem pro obyvatele pravobřežních částí Prahy. Používal se do roku 1860 a stal se základem dnešního největšího pražského hřbitova.

Pro novoměstské měšťany byl založen hřbitov v okolí bývalého kostela Povýšení sv. Kříže (dnes koncertní a výstavní síň Atrium). Kostel vznikl ovšem až v letech 1717–1719. V letech 1741–1742 zde bylo pohřbeno šest až sedm tisíc francouzských vojáků, kteří byli součástí vojska okupujícího pražská města. Pohřbívalo se zde do roku 1784.

V místě dnešních Mahlerových sadů byl v roce 1680 založen morový hřbitov pro oběti z židovského ghetta, kterému se dnes říká Starý olšanský židovský hřbitov. Regulérně se zde pohřbívalo v letech 1784–1890. V šedesátých letech 20. století

byla větší část hřbitova proměněna v sady a zachována byla část s nejcennějšími náhrobky. K další devastaci pohřebiště došlo při výstavbě žižkovského vysílače.

Čtvrtý hřbitov vznikl na levém břehu Vltavy na rozhraní dnešního Smíchova a Košíř, sloužil však obyvatelům Malé Strany a dodnes nese název Malostranský hřbitov. Během morové epidemie v roce 1680 zde byl zřízen morový špitál s kaplí Narození Panny Marie, která zanikla roku 1713 a na jejím místě byla postavena kaple, později kostel Nejsvětější Trojice. Roku 1703 zde vznikla i kaple sv. Rocha, zbořená roku 1953. I tento hřbitov se po roce 1784 stal regulérním pohřebištem, které sloužilo obyvatelům Malé Strany, Hradčan, Pohořelce a Smíchova až do roku 1884. V průběhu 20. století byl hřbitov dvakrát zmenšen, v roce 1958 se stal kulturní památkou.

Další dva morové hřbitovy, které byly založeny za branami pražských měst, se do dnešních dnů nedochovaly. Na počátku 16. století zřídila staroměstská obec na území dnešního Karlína kostel Obrácení sv. Pavla se špitálem a hřbitovem, který sloužil i jako pohřebiště v případě epidemií. Podle něj se odvozoval původní název této oblasti Špitálská pole. Po pohřebišti v Holešovicích se dochoval pouze název ulice Na Šachtě a morový sloup, který po několikerém stěhování našel dnes místo v Troji, v zoologické zahradě u expozice bizonů.

1

2

3

1 Kostel sv. Rocha s farou a přilehlým hřbitovem na Olšanech kolem roku 1810, MMP HND 7.965

2 Kostel sv. Rocha s farou a hřbitovy na Olšanech, zcela vlevo zaniklý Nesládkův rybník; kolem roku 1900, MMP H 117.630

3 Mahlerovy sady a starý židovský hřbitov na Olšanech (za zdí), foto Oldřich Janovský, 19.4.1975, MMP HND 9.048

4 Kaple sv. Rocha při vchodu na Malostranský hřbitov, zbořená roku 1953; vpravo zeď kostela Nejsvětější Trojice, v pozadí nárožní dům v ulici U Trojice, po levé straně domy v Plzeňské ulici, pravděpodobně před 1939, MMP HND 7.138

5 Holešovický morový sloup (Boží muka) ještě v ulici U Královské obory (dnešní U výstaviště) před rozebráním v roce 1966, foto Eduard Hnilička, MMP H 115.962

